

Faktoring w rachunkowości i sprawozdawczości podmiotu gospodarczego

Aneta Wszelaki*

Streszczenie: Cel – faktoring jest instrumentem krótkoterminowego finansowania działalności przedsiębiorstw. Wykorzystując faktoring, jednostki gospodarcze mogą oferować swoim odbiorcom dłuższe terminy płatności, zwiększając swą płynność finansową i mogą skorzystać z dodatkowych usług świadczonych przez instytucje faktoringowe. Celem artykułu jest zaprezentowanie faktoringu w kontekście jego ujęcia w systemie rachunkowości – w ewidencji księgowej, w sprawozdaniu finansowym jednostki. Metodologia badania – w artykule wykorzystano metodę studiów literaturowych (wykorzystano literaturę krajową z tego zakresu, w tym artykuły naukowe oraz akty prawne). Wykorzystano metodę analizy. Wynik – artykuł jest próbą odpowiedzi na pytanie, jak zaprezentować faktoring w księgach rachunkowych jednostki – zarówno faktora, jak i faktoranta – w kontekście bardzo ogólnych tylko wskazówek wynikających z ustawy o rachunkowości. Oryginalność/Wartość – faktoring jest umową nienazwaną w polskim prawodawstwie, a zatem trudno jest odnieść się do regulacji prawnych rachunkowości w zakresie sposobów jego ewidencji. Zaproponowane rozwiązania dotyczące zasad ujęcia faktoringu w księgach rachunkowych zarówno faktora jak i faktoranta, są przydatne dla praktyki.

Słowa kluczowe: faktoring, faktor, ewidencja księgowa faktoringu

Wprowadzenie

Dla przedsiębiorstw utrzymanie płynności finansowej jest coraz większym problemem, wynikającym z faktu nieregulowania ich należności przez kontrahentów. Prowadzi to do znacznych zaburzeń w funkcjonowaniu przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa starają się na bieżąco zarządzać płynnością finansową, a jednym z instrumentów, postrzeganym jako bezpieczny oraz wygodny i dzięki któremu przedsiębiorstwa mogą poprawić dyscyplinę płatniczą swoich odbiorców, jest faktoring.

Faktoring w polskim prawodawstwie jest umową nienazwaną, jednak posiada pewne cechy charakterystyczne, które umożliwiają jego ujęcie w systemie rachunkowości w kategoriach instrumentu finansowego.

1. Istota i podstawy prawne faktoringu w Polsce

Faktoring jest różnie definiowany w literaturze, lecz najczęściej oznacza długotrwałą współpracę pomiędzy wyspecjalizowaną instytucją świadczącą usługi faktoringowe,

* dr Aneta Wszelaki, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach Katedra Rachunkowości, ul. 1 Maja 50, 40-287 Katowice, e-mail: aneta.wszelaki@ue.katowice.pl.

a przedsiębiorstwem, w ramach której przedsiębiorstwo przekazuje instytucji faktoringowej wierzytelności pieniężne, powstałe w wyniku sprzedaży towarów lub usług, a instytucja faktoringowa przekazuje przedsiębiorstwu środki za przekazaną wierzytelność oraz świadczy na jego rzecz usługi dotyczące zawartej umowy faktoringowej (Kreczmańska-Gigol 2006: 11). Umowa faktoringu nie została prawnie uregulowana w Polsce, a zatem jest umową nienazwaną. Prawo do zawierania umów faktoringu wynika z art. 353 Kodeksu cywilnego, który dotyczy swobody zawierania umów (por. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964...: art. 353). Świadczenie usług faktoringowych nie jest zarezerwowane wyłącznie dla banków i do prowadzenia usług faktoringowych nie jest wymagana specjalna zgoda prezesa NBP (por. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997...: art. 5 ust. 1 i 2). Do faktoringu stosuje się również przepisy dotyczące świadczenia usług, przelewu wierzytelności, poręczenia, przyrzeczenia oraz przepisy prawa wekslowego (Kreczmańska-Gigol 2006: 43).

Umowa faktoringowa zawsze jest zawierana w formie pisemnej, a faktorzy do jej sporządzenia często wykorzystują już gotowe formularze z określonymi zasadami (Ignaczewski 2004: 112). Do najważniejszych cech wyróżniających umowę faktoringową od innych umów należą:

- jest umową dwustronnie zobowiązującą – zarówno faktor, jak i faktorant zobowiązani są do określonych świadczeń,
- jest kazualna – występuje określony czynnik uzasadniający przelew wierzytelności,
- ma konsensualny charakter – dochodzi do skutku w wyniku zgodnego oświadczenia woli faktoranta i faktora,
- jest odpłatna – faktorant zawsze płaci za pośrednictwo faktora i świadczone przez niego usługi,
- przedmiotem umowy jest cesja wierzytelności (Grzywacz 2005: 122–123).

Pomimo tego, że umowa faktoringu zawierana jest pomiędzy dwoma podmiotami: faktorantem i faktorem, to w rzeczywistości dotyczy ona trzech podmiotów: faktoranta, faktora oraz dłużnika faktoringowego. Do umowy dochodzi wówczas, gdy faktorant zdecyduje się na sprzedaż należnej mu wierzytelności, a faktor wyrazi zgodę na jej kupno. Dłużnik faktoringowy nie ma wpływu na to czy dojdzie do podpisania umowy, czy też nie. Jednak jeżeli w umowie z faktorantem dłużnik nie wyrazi zgody na zbycie wierzytelności osobie trzeciej, to wówczas nie może dojść do podpisania umowy faktoringowej (Jonasz 2008: 13).

Przedmiotem faktoringu jest nabywanie przez instytucje faktoringowe wierzytelności (istniejące i przyszłe), które wynikają z umów sprzedaży, z umów dostaw lub umów o świadczenie usług. Wierzytelności te muszą być przede wszystkim bezsporne, udokumentowane, zazwyczaj nieprzeterminowane oraz niewymagalne, nie mogą być one obciążone umownym zakazem przelewu lub też prawo do ich przelewu nie może być ograniczone (Kreczmańska-Gigol 2006: 18). Przedmiotem faktoringu mogą być również usługi dodatkowe, które mogą obejmować: ściąganie wierzytelności objętych umową faktoringu, cykliczne kontrolowanie wypłacalności dłużników, prowadzenie ksiąg finansowych i handlowych faktoranta, wysyłanie wezwań do zapłaty dla dłużników, rozliczanie transakcji pomiędzy faktorantem, a dłużnikiem, gromadzenie informacji oraz danych statystycznych dla faktoranta, świadczenie usług marketingowych oraz innych (Tokarski 2005: 50–51). Faktoring w praktyce pełni funkcję finansową, gwarancyjną i usługową.

Jednym z podstawowych kryteriów podziału faktoringu jest stopień odpowiedzialności faktora za ryzyko wypłacalności dłużnika. Można wyodrębnić trzy rodzaje faktoringu:

- pełny,
- niepełny oraz

– mieszany.

W faktoringu pełnym (zwanym inaczej faktoringiem właściwym) faktorant cedując na faktora wierzytelność, przelewa również na niego ryzyko wypłacalności odbiorcy faktoringowego. Oznacza to, że faktor dokonuje tzw. bezwarunkowego zakupu wierzytelności i jest obciążony ryzykiem niespłacenia wierzytelności przez dłużnika (Podedworna-Tarnowska 2007: 20–21).

W faktoringu niepełnym ryzyko niewypłacalności dłużnika obciąża faktoranta. Jeżeli dłużnik nie spłaci w terminie swojego zobowiązania, to wówczas faktor wycofuje wcześniej udostępnione środki i dokonuje cesji zwrotnej wierzytelności – występuje regres wobec faktoranta. Faktorant jest obciążony ryzykiem niespłacenia zobowiązania przez dłużnika (*Finansowanie rozwoju...* 2008: 319). W Polsce najczęściej zawierane są umowy faktoringu niepełnego. Jest to spowodowane tym, iż faktorzy zazwyczaj znają dobrze swoich klientów (dostawców towarów), natomiast w mniejszym stopniu znają nabywców towarów (dłużników wierzytelności), w związku z tym mają ograniczone do nich zaufanie i nie są gotowi na ponoszenie ryzyka ich ewentualnej niewypłacalności (Kreczmańska-Gigol: 20).

Umowy mieszane faktoringu polegają na tym, że faktor wykupuje tylko część wierzytelności lub kupuje całą wierzytelność, ale zaliczkuje tylko określoną jej część i ponosi ryzyko z tytułu płatności do kwoty zaliczkowanej, a powyżej tej kwoty ryzyko ponosi faktorant. Przyczyną wybierania tego rodzaju faktoringu jest ograniczenie ryzyka faktora oraz zachęcenie faktoranta do rozsądnego dobierania klientów (Kreczmańska-Gigol 2006: 30–31). Z reguły w polskich warunkach, gdy faktor nie wyrazi zgody na faktoring pełny, wówczas przedsiębiorstwa rezygnują z faktoringu niepełnego.

2. Transakcje faktoringowe a przepisy prawne rachunkowości

Ustawa o rachunkowości nie reguluje w sposób szczegółowy zagadnień dotyczących faktoringu i dlatego mają tutaj zastosowanie uniwersalne zasady rachunkowości np. zasada kontynuacji działania, zasada memoriału, zasada współmierności przychodów i kosztów, zasada ostrożności, zasada istotności i inne. Zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 roku w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych, umowa faktoringowa traktowana jest jako instrument finansowy. Zatem jest to kontrakt, który powoduje powstanie aktywów finansowych u jednej strony, a u drugiej zobowiązania finansowego lub instrumentu kapitałowego, pod warunkiem, że z powstaniem kontraktu wiążą się określone skutki gospodarcze (Ustawa z dnia 29 września 1994...: art. 3 ust. 1 pkt 23; Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001...).

W związku z tym, że umowa faktoringu traktowana jest jako instrument finansowy to należy wyceniać należności faktora oraz zobowiązania faktoranta według zamortyzowanego kosztu, zwanego również skorygowaną ceną nabycia. Jest to cena nabycia po jakiej aktywa/zobowiązania finansowe zostały po raz pierwszy wprowadzone do ksiąg rachunkowych, pomniejszona o spłatę wartości nominalnej, skorygowana o skumulowaną kwotę zdyskontowanej różnicy pomiędzy wartością początkową składnika a jego wartością w terminie wymagalności (liczoną przy użyciu efektywnej stopy procentowej) oraz pomniejszona o odpisy aktualizujące ich wartość (Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001...: art. 3 ust. 12).

Jednostki sporządzające sprawozdanie finansowe w oparciu o Międzynarodowe Standardy Rachunkowości są zobowiązane stosować się w zakresie ujmowania, wyceny i prezentacji instrumentu finansowego – faktoringu – do postanowień Międzynarodowych Standardów Rachunkowości i Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej na przykład:

- Międzynarodowy Standard Rachunkowości 32 „Instrumenty finansowe: prezentacja”,
- Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 37: „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”,
- Międzynarodowy Standard Rachunkowości 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”,
- Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji”,
- Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9 „Instrumenty finansowe” (MSSF) (*Międzynarodowe Standardy...* 2011; Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008).

3. Faktoring w księgach rachunkowych faktoranta

Faktorant traktuje sprzedaż wierzytelności – faktoring – jako sprzedaż papierów wartościowych lub weksli i ujmuje w ewidencji księgowej jako przychody finansowe. Wartość księgowa sprzedanej wierzytelności ujmowana jest natomiast w księgach rachunkowych jako koszt finansowy (w wartości brutto). W rachunku zysków i strat umieszcza się tę transakcję wynikowo (umieszcza się tylko wynik tej operacji – według zasady netto). Wszelkie koszty jakie ponosi faktorant związane ze sprzedażą wierzytelności są zaliczane do kosztów finansowych. Ujęcie faktoringu w księgach rachunkowych faktoranta uzależnione jest przede wszystkim od rodzaju zawartej umowy (Chaczykowska 2008).

Ewidencję księgową faktoringu pełnego (gdzie ryzyko niewypłacalności dłużnika faktoringowego ponosi faktor, a faktorant ponosi koszty wynikające z zawartej umowy) przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Ewidencja księgowa faktoringu pełnego w księgach rachunkowych faktoranta

Nazwa operacji księgowej	Strona Wn	Strona Ma
1. Fa – Faktura VAT za sprzedane produkty firmie X: a) wartość netto b) należny podatek VAT c) wartość brutto.	1c) Rozrachunki z odbiorcami	1a) Przychody ze sprzedaży 1b) VAT należny
2. PK – Przeniesienie wierzytelności na faktora objętych umową faktoringową.	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorem)	– Rozrachunki z odbiorcami
3. WB – Otrzymanie należności od faktora, pomniejszonej o dyskonto i prowizję.	– Rachunek bieżący	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorem)
4. Fa – Faktura VAT z tytułu prowizji i dyskonta wystawiona przez faktora: a) naliczony VAT b) kwota prowizji i dyskonta.	4b) Koszty finansowe 4a) VAT naliczony	4ab) Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Chaczykowska 2008).

W przypadku faktoringu niepełnego, gdzie ryzyko niewypłacalności cały czas pozostaje po stronie faktoranta problem budzi kwestia, czy dana wierzytelność objęta umową faktoringową powinna znajdować się w księgach rachunkowych faktoranta czy faktora (Chaczykowska 2008). Gdy faktorant nie przeniósł wszystkich rodzajów ryzyka i praw wynikających z przelanej na faktora wierzytelności, ale też jednocześnie ich nie zatrzymał, należy wziąć pod uwagę fakt, czy jednostka zatrzymała kontrolę nad przekazaną wierzytelnością. Jeżeli jednostka sprawuje kontrolę nad daną wierzytelnością, to w dalszym ciągu ewidencjonuje ją w swoich księgach rachunkowych. Natomiast w przypadku utraty kontroli jednostka nie prowadzi ewidencji księgowej przelanej wierzytelności i traktuje zapłatę faktora jako wygaśnięcie roszczenia wobec dotychczasowego dłużnika wierzytelności (Kreczmar-ska-Gigol 2006: 112).

Faktorant prowadzi ewidencję w swoich księgach rachunkowych wierzytelności, pomimo tego, że przelał ją na faktora, jeżeli:

- nie wygasły prawa jednostki zbywającej do otrzymania środków pieniężnych,
- faktorant ponosi całe ryzyko i wszystkie korzyści związane wierzytelnościami,
- faktorant sprawuje kontrolę nad daną wierzytelnością.

W przypadku faktoringu niepełnego umowna część należnej faktorantowi kwoty może zostać zablokowana przez faktora poprzez utworzenie tzw. funduszu gwarancyjnego, aż do momentu spłaty przez dłużnika całej kwoty wierzytelności (Tokarski 2005: 152). Ewidencja faktoringu niepełnego w księgach rachunkowych faktoranta jest uzależniona od stopnia uregulowania zobowiązania przez dłużnika (tabela 2, 3, 4).

Tabela 2

Ewidencja faktoringu niepełnego w księgach faktoranta – gdy dłużnik spłacił zobowiązanie w wyznaczonym terminie

Nazwa operacji księgowej	Strona Wn	Strona Ma
1. Fa – Faktura VAT za sprzedane produkty firmie: a) cena sprzedaży netto b) należny podatek VAT c) wartość brutto.	1c) Rozrachunki z odbiorcami	1a) Przychody ze sprzedaży 1b) VAT należny
2. PK – Przeniesienie wierzytelności na faktora objętych umową faktoringową.	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorem)	– Rozrachunki z odbiorcami
3. Fa – Faktura VAT za prowizję i dyskonto: a) naliczony VAT b) kwota prowizji i dyskonta.	3b) Koszty finansowe 3a) VAT naliczony	3ab) Rachunki i kredyty bankowe
4. PK – Zablokowanie umownej kwoty należnej faktorantowi do momentu zapłaty całej wierzytelności przez dłużnika.	– Pozostałe rozrachunki (Należności od faktora-fundusz gwarancyjny)	– Rachunki i kredyty bankowe
5. WB – Wpływ na rachunek bankowy faktoranta należnej kwoty po potrąceniu kwoty dyskonta, prowizji oraz kwoty zablokowanej na funduszu gwarancyjnym – zaliczka netto.	– Rachunek bieżący	– Rachunki i kredyty bankowe
6. PK – Zapłata przez dłużnika pełnej kwoty wierzytelności.	– Rachunki i kredyty bankowe	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorem)
7. WB – Wpływ na rachunek bankowy faktoranta zablokowanej kwoty pochodzącej z funduszu gwarancyjnego.	– Rachunek bieżący	– Pozostałe rozrachunki (Należności od faktora-fundusz gwarancyjny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Tokarski 2005: 152–153).

Tabela 3

Ewidencja faktoringu niepełnego w księgach faktoranta – gdy dłużnik nie spłacił zobowiązania w wyznaczonym terminie

Nazwa operacji księgowej	Strona Wn	Strona Ma
Operacje od 1–5 – tak jak w tabeli 2		
6. PK – Zwrot faktorantowi faktury VAT w wyniku niezapłacenia wierzytelności przez dłużnika (regres)	– Rozrachunki z odbiorcami	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorem)
7. PK – Uznanie kwoty zablokowanej na funduszu gwarancyjnym jako spłatę nierozliczonej pożyczki.	– Rachunki i kredyty bankowe	– Pozostałe rozrachunki (Należności od faktora-fundusz gwarancyjny)
8. WB – Zwrot faktorowi otrzymanej zaliczki	– Rachunki i kredyty bankowe	– Rachunek bieżący

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Tokarski 2005: 152–156).

Tabela 4

Ewidencja faktoringu niepełnego w księgach faktoranta – gdy dłużnik częściowo spłacił zobowiązanie

Nazwa operacji księgowej	Strona Wn	Strona Ma
Operacje od 1–5 – tak jak w tabeli 2		
6. PK – Zapłata przez dłużnika częściowej kwoty należności	– Rachunki i kredyty bankowe	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorem)
7. PK – Zawiadomienie o dokonaniu regresu – brak zapłaty pozostałej części faktury przez dłużnika:		
a) rozwiązanie funduszu gwarancyjnego	7a) Rachunki i kredyty bankowe	7a) Pozostałe rozrachunki (Należności od faktora – fundusz gwarancyjny)
b) kompensata niespłaconej kwoty pożyczki z funduszu gwarancyjnego	7b) Rachunki i kredyty bankowe	7b) Pozostałe rozrachunki (Należności od faktora – fundusz gwarancyjny)
c) obciążenia dłużnika niezapłaconą kwotą wierzytelności	7c) Rozrachunki z odbiorcami	7c) Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorem)

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Tokarski 2005: 152–156).

4. Faktoring w księgach rachunkowych faktora

Ewidencja księgowa faktoringu w księgach faktora jest także uzależniona od rodzaju zawartej umowy – faktoringu pełnego czy niepełnego. W ramach umowy faktoringu pełnego faktor przejmuje na siebie ryzyko niewypłacalności dłużnika, ale inne rodzaje ryzyka związane z zawartą umową faktoringową są ponoszone nadal przez faktoranta. Obowiązkiem faktora jest przelanie środków pieniężnych za przekazaną wierzytelność od faktoranta oraz świadczenie usług na rzecz faktoranta, za co otrzymuje opłaty (Kreczmańska-Gigol 2007). Ewidencję księgową faktoringu pełnego w księgach faktora przedstawia tabela 5.

Tabela 5

Ewidencja księgowa faktoringu pełnego w księgach rachunkowych faktora

Nazwa operacji księgowej	Strona Wn	Strona Ma
1. PK – Przeniesienie wierzytelności na faktora objętych umową faktoringową	– Pozostałe rozrachunki (Dłużnik faktoringowy)	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorantem)
2. Fa – Faktura VAT z tytułu prowizji i dyskonta wystawiona przez faktora: a) kwota prowizji i dyskonta b) należny VAT	2ab) Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorantem)	2a) Rozliczenia międzyokresowe przychodów (Przychody przyszłych okresów) 2b) VAT należny
3. WB – Zapłata faktorantowi za przelaną wierzytelność	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorantem)	– Rachunek bieżący,
4. WB – Terminowa spłata wierzytelności przez dłużnika	– Rachunek bieżący	– Pozostałe rozrachunki (Dłużnik faktoringowy)
5. PK – Przeniesienie prowizji dyskonta z przychodów przyszłych okresów w przychody ze sprzedaży	– Rozliczenia międzyokresowe przychodów (Przychody przyszłych okresów)	– Przychody ze sprzedaży

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Czubakowska red. 2007: 123).

W przypadku faktoringu niepełnego ryzyko niewypłacalności dłużnika obciąża faktora, oznacza to, że w przypadku nieściągalności faktury jest ona zwracana faktorantowi i faktor nie dokonuje zwrotu dyskonta i prowizji. Ewidencję księgową faktoringu niepełnego w księgach faktora przedstawia tabela 6.

Tabela 6

Ewidencja księgowa faktoringu niepełnego w księgach rachunkowych faktora

Nazwa operacji księgowej	Strona Wn	Strona Ma
1. PK – Przeniesienie wierzytelności na faktora objętych umową faktoringową	– Pozostałe rozrachunki (Dłużnik faktoringowy)	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorantem)
2. Fa – Faktura VAT z tytułu prowizji i dyskonta wystawiona przez faktora: a) kwota prowizji i dyskonta b) należny VAT	2ab) Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorantem)	2a) Rozliczenia międzyokresowe przychodów (Przychody przyszłych okresów) 2b) VAT należny
3. PK – Zablokowanie umownej kwoty należnej faktorantowi do momentu zapłaty całej wierzytelności przez dłużnika.	– Rachunki i kredyty bankowe	– Pozostałe rozrachunki (Zobowiązania wobec faktora – fundusz gwarancyjny).
4. WB – Przekazanie na rachunek bankowy faktora należnej kwoty po potrąceniu kwoty dyskonta, prowizji oraz kwoty zablokowanej na funduszu gwarancyjnym – zaliczka netto	– Rachunki i kredyty bankowe	– Rachunek bieżący
5. WB – Otrzymanie od dłużnika faktoringowego części wierzytelności	– Rachunek bieżący	– Pozostałe rozrachunki (Dłużnik faktoringowy)
6. PK – Zaliczenie kwoty zapłaconej przez dłużnika na poczet spłaty zaliczki faktoringowej	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktorantem)	– Rachunki i kredyty bankowe

Nazwa operacji księgowej	Strona Wn	Strona Ma
7. PK – Zaksięgowanie zwrotu dla faktora faktury w związku z brakiem spłaty całej kwoty wierzytelności	– Pozostałe rozrachunki (Rozrachunki z faktora)	– Pozostałe rozrachunki (Dłużnik faktoringowy)
8. PK – Zaliczenie zablokowanej kwoty od faktora na poczet spłaty pożyczki faktoringowej	– Pozostałe rozrachunki (Zobowiązania wobec faktora – fundusz gwarancyjny),	– Rachunki i kredyty bankowe
9. WB – Otrzymanie od faktora pozostałej kwoty niespłaconej pożyczki	– Rachunek bieżący	– Rachunki i kredyty bankowe
10. PK – Przeniesienie prowizji dyskonta z przychodów przyszłych okresów w przychody ze sprzedaży.	– Rozliczenia międzyokresowe przychodów (Przychody przyszłych okresów)	– Przychody ze sprzedaży

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Czubakowska red. 2007: 125).

5. Prezentacja faktoringu w sprawozdaniu finansowym

Faktoring jest traktowany przez jednostkę gospodarczą jako jedno ze źródeł finansowania działalności w krótkim okresie czasu. Znajduje więc odzwierciedlenie w elementach sprawozdania finansowego jednostki, jednak w porównaniu do kredytu bankowego, nie powoduje wzrostu obcych źródeł finansowania. Zatem struktura bilansu firmy korzystającej z faktoringu jest inna – korzystniejsza – niż przy zastosowaniu kredytu. Jednostka, korzystając z faktoringu pełnego, zmienia swą strukturę aktywów obrotowych – z należności krótkoterminowych na inwestycje krótkoterminowe. Na skutek zawartej umowy faktoringowej należności z tytułu dostaw i usług ulegają zmniejszeniu, a wzrasta wartość środków pieniężnych. Dzięki temu jednostka znajduje się w lepszej sytuacji, ponieważ nie jest uzależniona od swoich odbiorców, dysponuje zasobami gotówki i może regulować swe zobowiązania (Tokarski 2005: 164–165).

W przypadku faktoringu niepełnego poziom należności z tytułu dostaw i usług nie ulega zmianie, jednak zwiększa się suma bilansowa – po stronie aktywów wzrasta wartość środków pieniężnych, a po stronie pasywów zwiększają się zobowiązania wobec faktora. Należności od odbiorców z tytułu dostaw i usług ulegają zmniejszeniu dopiero po uregulowaniu płatności przez dłużnika faktoringowego. Wówczas zmniejszają się również zobowiązania wobec faktora. Natomiast jeżeli dłużnik nie spłaci swoich zobowiązań, to faktora jest zobowiązany zwrócić faktora otrzymane wcześniej środki pieniężne (Gawrońska 2009).

Poprzez odnoszenie odsetek i prowizji z tytułu transakcji faktoringowej w koszty finansowe bądź przychody ze sprzedaży, faktoring zaprezentowany zostaje w rachunku zysków i strat, a poprzez wynik finansowy wpływa też na bilans.

Uwagi końcowe

W czasach kryzysu, przedsiębiorstwa mają coraz większe problemy z zachowaniem płynności finansowej, z uwagi na zjawisko niespłacania należności przez dłużników w ustalonym terminie. Przedsiębiorstwa na bieżąco powinny monitorować swoje należności, a jed-

nym ze sposobów na zdyscyplinowanie kontrahentów, a tym samym na zwiększenie płynności finansowej jest faktoring. Usługi świadczone przez instytucje faktoringowe przyczyniają się do skracania opóźnień w płatnościach i są coraz bardziej popularne, choć droższe w obsłudze niż na przykład kredyt bankowy. Faktoring funkcjonuje w obrocie gospodarczym jako umowa nienazwana, a jego ujęcie księgowo w praktyce może stanowić problem, gdyż nie jest szczegółowo unormowany regulacjami ustawy o rachunkowości. Zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz rozporządzeniem ministra finansów z 2001 roku w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych, umowa faktoringowa traktowana jest jako instrument finansowy. Sposób ujęcia faktoringu w ewidencji księgowej oraz w sprawozdaniu finansowym został zaprezentowany w artykule na podstawie przeprowadzonych studiów literaturowych i bazuje na rozwiązaniach najczęściej stosowanych w praktyce rachunkowości.

Literatura

- Chaczykowska W. (2008), *Faktoring – na czym polega i jak go rozliczać*, „Biuletyn Rachunkowości” nr 6.
- Finansowanie rozwoju przedsiębiorstwa. Studia przypadków* (2008), red. M. Panfil, Difin, Warszawa.
- Gawrońska J. (2009), *Faktoring jako forma finansowania działalności*, „Monitor Księgowo” nr 8.
- Grzywacz J. (2005), *Faktoring*. Difin, Warszawa.
- Ignaczewski J. (2004), *Umowy nienazwane*, C.H. Beck, Warszawa.
- Jonasz E. (2008), *Faktoring jako jedna z metod finansowania przedsiębiorstw na polskim rynku finansowym*, Wyd. Promotor, Warszawa.
- Kreczmańska-Gigol K. (2006), *Faktoring w świetle prawa cywilnego, podatkowego i bilansowego*, Difin, Warszawa.
- Kreczmańska-Gigol K. (2007), *Faktoring pełny przyspieszony w księgach rachunkowych faktora*, „Prawo Przedsiębiorcy” nr 036.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 2011* (2011), SKwP, Warszawa.
- Podedworna-Tarnowska D. (2007), *Faktoring w Polsce: szanse i zagrożenia rozwoju*, Wyd. SGH, Warszawa.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady DzU UE nr L 320/1.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych, DzU 2001, nr 149, poz. 1674, z późn. zm.
- Tokarski M. (2005), *Faktoring w małych i średnich przedsiębiorstwach: forma krótkoterminowego finansowania działalności*, Wyd. Oficyna Ekonomiczna, Kraków.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks Cywilny, DzU 2011, nr 85, poz. 458, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe, DzU 2012, poz. 1376, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, DzU 2013, poz. 330, z późn. zm.

FACTORING IN ACCOUNTING AND THE REPORTING OF THE BUSINESS ENTITY

Abstract: Purpose – factoring is a financing instrument for short-term business operations. Using factoring, economic entities can offer its customers extended payment terms, improve its liquidity and may benefit from additional services provided by the factoring. The purpose of this article is to present factoring in the context of its inclusion in the accounting system – in the accounting records, financial statements. Design/Methodology/Approach – in article used the method of studying literature (used in the national literature in this field, including scientific articles and legal acts). Method of analysis used. Findings – the article is an attempt of the answer to a question, how to present the factoring in books of account – both factor and factoring – in the context very general of only pointers arising from the Accounting Act. Originality/Value – factoring is a contract in an unnamed Polish law, and therefore it is difficult to refer to accounting regulations on how the records. Suggested solutions concerning principles of including the factoring in books of account of both the factor and factoring, are useful to the practice.

Keywords: factoring, factor, factoring accounting records

Cytowanie

Wszelaki A. (2013), *Faktoring w rachunkowości i sprawozdawczości podmiotu gospodarczego*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 765, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 61, t. 2, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 249–258; www.wneiz.pl/frfu.